

Druhý den, když šla babička dětem jak obyčejně naproti, bylo její první slovo: „Hádejte, děti, kdo u nás je?“ Děti se trochu zarazily, nenapadlo jim hned, až Barunka zvolala: „Pan Beyer, vidte babičko?“ — „Uhodlas, a přivedl s sebou svého synka.“ — „I já, to jsem rád, poběhneme k němu!“ vykřikl Jan, a již také utíkal, a Vilím za ním, že jim kabely jen tak od boku odskakovaly. Babička volala, aby šli jako lidé a neletěli jako zvěř, ale kdežpak hoši byli. Skoro bez dechu vrazili do sednice; matka chtěla je kárat, ale pan Beyer natáhl po nich své dlouhé ruce, vyzdvihl jednoho po druhém a objev je líce jim políbil. „A co jste celý rok dělali, jak jste se měli?“ ptal se hlubokým hlasem, který se v malé prostora silně odrážel. Chlapci hned neodpovídali, zraky jejich utkvěly na chlapci, as v Barunčině stáří, který stál vedle pana Beyera. Byl to hezký hoch, zcela otci podoben, ovšem že údy jeho neměly té hranatosti co otcovy, tváře že měl květoucí a z očí že zářila jen dětinská radost. „Aha, vy koukáte na mého hochu, no tedy se na něj podívejte a podejte si ruce, abyste byli dobří kamarádi. To je ten můj Orel.“ Tak mluvě strčil synka kupředu, který bez ostýchání chlapcům ruce podával. Vtom přišla Barunka s babičkou i s Adalkou. „No, a tu vidíš Barunku, o níž jsem vám doma povídal, že mi vždy nejprvnější přijde dát dobré jitro, když tu nocuju. Letos ale jak vidím je to jinaké, chodíte již do školy, a tu musí Jeník zároveň vstávat s Barunkou. A jak se vám líbí ve škole, nechtěl bys, Jene, raději po lese? Vidíš, můj Orlík musí se mnou na číhání, na hory, on bude umět pomalu tak střílet jako já,“ vyptával se a spolu vypravoval myslivec, jsa obklopen dětmi. — „O, ani jim to nepovídejte,“ pravila babička; „Jeník se hnedle poplaší a bude chtít Orlovu ruč-

nici vidět.“ — „Nu což, ať se na ni podívá; jdi, Orlíku, přines mu ji, vždyť není nabitá.“ — „Není, tatínku; poslední ranou střelil jsem jak víš po káněti,“ řekl chlapec. — „A zastřelil jsi je; tím se můžeš pochlubit. Jdi je chlapcům ukázat.“ Chlapci vyběhli radostně s Orlem ven; babičce to ale nedalo, ačkoliv ji pan Beyer ujišťoval, že Orlík pozor dá, přece šla za nimi. „Ale ty se jmenuješ jako pták?“ ptala se Adelka Orla, když byli venku a Jeník i Vilím zastřelené káně prohlíželi. — „Já se jmenuju vlastně Aurel,“ usmál se synek na Adelku, „ale tatínkovi se lépe líbí říkat mi Orel a mně se to též líbí; orel je pěkný pták. Náš tatínek zastřelil jednou orla.“ — „To si myslím,“ povídal Jan; „já ti ukážu orla a mnoho zvířat, mám je namalované v kníze, co jsem dostal vloni vázaného; pojď se mnou.“ To řka, táhl Orla do sednice, kde mu hned knihu ukazoval. Orlovi se zvířata velmi dobře líbila a pan Beyer též s velkou libostí list od listu prohlížel. „To jsi vloni neměl?“ ptal se Jana. — „To jsem dostal vázaného od komtesy, a ještě jsem dostal pár holubů od Kristly a králíčky od myslivců, a od babičky dvacetník, a od rodičů na šaty!“ chlubil se Jan. — „Ty jsi šťastný hoch,“ začal pan Beyer, dívaje se do knihy, a vida právě lišku, usmál se: „Jako živa; počkej kůže, tobě musím posvítit!“ Vilím mysle, že to platí vymalované, divně se na něho podíval, až pan Beyer s usmáním řekl: „Neboj se, této lišce nic neudělám, ale jedné v horách, která jí je podobná, tu musíme skřípnout, dělá nám mnoho škody.“ — „Snad ji Petr chytne, já s ním byl pasti klást, než jsme odešli,“ mínil Orel. — „I hochu, liška je desetkrát chytřejší než Petr, ta má spády, že by si to člověk ani nepomyslel, a dokonce byla-li už jednou v pasti, jako ta, co na ni číhám. Mrcha, nalékli jsme na ni pečeni, mínili jsme, že ji musíme dostat; měla hlad, i co neudělala kůže, ukousla si přeraženou nohu a utekla. Teď

ji sotva dostanem, škodou člověk zmoudří a liška má věru tolik rozumu jako člověk,“ vypravoval myslivec, ustavičně listy obraceje. „Vždyť se nadarmo neříká, chytrý jako liška,“ pravila babička. — „Tu je orel, tu!“ volali chlapani, dívající se na krásného ptáka s roztaženými křídly, jak se vrhá na lup. — „Právě takového jsem zastřelil; byl to krásný pták, skoro mi ho bylo líto, ale co dělat, taková příležitost se hned nenaskytne člověku. Trefil jsem ho dobře; a to je hlavní věc, jen ne zvíře mořit.“ — „To já také říkám,“ ozvala se zase babička. — „Ale že vám není líto té zvěři, pane Beyer, já bych nemohla žádné zvíře zastřelit,“ povídala Barunka. — „Ale zaříznout můžete,“ usmál se pan myslivec, „a co lepší, když zvíře netušíc nebezpečností, jednou ranou padne, anebo když je dříve chytáním uplašíte, přípravami ustrašíte, a pak teprv podřezáte, mnohdy ještě tak nešikovně, že vám polozabité uletí.“ — „My nezařezujem drůbež,“ upírala Barunka, „to Vorša, ta je nelituje, a pak je hned po nich.“ Chvíli ještě bavily se děti se zvířaty, pak je volala matka k večeři. — Jindy vyptávaly se děti pana Beyera na hory, chtěly vědět, zdali neza-bloudil do Rybrcoulovy zahrádky, a všelicos jiného, tenkrát ptaly se ustavičně jen Orla, poslouchající s velikým podivením, když jim mladý chlapec povídal o nebezpečnostech, co s otcem již přestál, o zvířatech, které zastřelil, když jim popisoval ohromné balvany sněhové, které v horách leží, jak zasypou celé vesnice, takže jako pohřbeny pod nimi jsou, a lidé chtějí-li na povrch, obyčejně komínem ven vylízají a každý od svého stavení cestu klestit si musí. To vše ale Jana neodstrašilo, on si přece jen přál být již v tom stáří, kde by mohl k panu Beyerovi jít. „Až ty budeš u nás, pak mne dá tatínek na výměnu k rýznburskému myslivci, abych i lehčího myslivectví okusil.“ — „To je škoda, že nebudeš doma,“ mrzel

se Jan. — „Nebude se ti stýskat, máme ještě dva mládence, bratr Čeněk je tak velký jako ty a sestra Mařenka bude tě mít ráda,“ pravil Orel. Co zatím děti sedíce na dvorku poslouchaly Orlova vypravování a skrze krystaly, které jim byl přinesl, do světla nahlížely, poslouchal pan Beyer babičku, vypravující o povodni a o všelikých novinkách, které se byly za celý rok přihodily. „A rodina mého pana bratra na Rýznburku, zdráva?“ ptal se myslivec. — „I zdráva,“ povídala paní Prošková. „Anuška hodně roste; chlapci chodí na Červenou Hůru do školy, mají tam blíž nežli do města; divno je mi, že tu ještě pan myslivec není; řekl, že se staví vás přivítat, až půjde na čekanou. Byl tu ráno a přinesl mi zprávu ze zámku, že došel z Vídně list. Šla jsem hned do zámku a dověděla se, že je komtese lépe, že snad kněžna na obžinky přijede, as čtrnácte dní zde se zdrží a pak do Florencie odjede. Mám tedy naději, že nám tatínek přes zimu zde zůstane; nevezme prý kněžna komonstvo s sebou. Za kolik let jednou budem zase delší čas pohromadě.“ Dávno byla již paní Prošková tolik nemluvila, dávno tak spokojena nebyla jako ten den, co dostala potěšitelnou novinu, že manžel přijede.

„Chvála Pánubohu, že ta slečinka z té nemoci vyvázla, byla by věčná škoda toho mladého, dobrého stvoření. Všickni jsme prosili Pánaboha, aby jí pomohl; včera tu ještě Cilka Kudrnovic pro ni plakala.“ — „Měla by proč plakat,“ mínila paní Prošková. Pan Beyer ptal se, jak to míněno, a babička vypravovala mu svoji návštěvu v zámku, při čemž ovšem komtese přičtla zásluhu, kterou o dobrobyt Kudrnovic rodiny měla. „Já slyšel,“ ptal se myslivec, „že je komteska dcera —“ Vtom zaťukal někdo na okno. — „To je pan kmotr, znám ho po ťukání; jen dále!“ hodně hlasitě zavolala paní Prošková. — „Lidé mají zlé huby,“ odpověděla babička na mysliv-

covu otázku; „a kdo v slunci chodí, stíny ho následují, to jinak není; co na tom, ať je čí je.“ Pan kmotr rýznburský vešel do dveří a oba myslivci srdečně se vítali. „Kde jste se zabavoval, že tak dlouho nejdete?“ ptala se babička, ouzkostně hodíc okem po ručnici, kterou pan myslivec na hřeb zavěšoval. — „Měl jsem roztomilého hosta, pana správce, přišel pro dříví; prodal si deputát, teď by rád měl napřed zase dříví a chtěl by člověka sváďet k partykám. Ten by mi vypadl. Já hned čul, že s něčím podobným jde, poněvadž přišel jak milius. Ale pověděl jsem mu do pravdy! Také jsem mu dal ťafku za Mílu; toho hochu je mi líto a Kristly též. Dnes ráno stavě se u nich na holbičku, ulekl jsem se, jak vypadá. To má ten sa — fraport —,“ pan myslivec se plácl přes ústa, vzpomena, že sedí u babičky, „na svědomí.“ — „Co se to stalo?“ ptal se Beyer a babička ráda vypravujíc pověděla mu Míluv odvod i příčiny jeho. — „Tak to je na tom světě, kam se člověk obrátí, všude najde trápení a bídu, mezi velkými i malými, a který žádné nemá, ten si je udělá,“ povídal Beyer. — „Neštěstím a bolestí očisťuje se člověk ode všech šlaků, jako zlato ohněm. Bez bolesti není radosti. Kdybych věděla jak, pomohla bych ráda tomu děvčeti, ale nemožno. Musí prozatím snášet jak se dá. Nejhuř jí bude zítra, až Míla odjede.“ — „Tedy zítra už odjede,“ divil se myslivec; „no, toť mají naspěch. Kam přijde?“ — „Do Hradce.“ — „Konáme tedy stejnou cestu, jenže já s plavci na vorech po vodě, a on po zemi.“ — Chlapci přiběhli do sednice, Jan a Vilím ukazovali panu myslivcovi káně, jež byl Orlík zastřelil, Orlík pak otci povídal, že byli u splavu a tam že viděl bláznivou Viktorku. — „Ještě je živa ta osoba?“ divil se pan Beyer. — „Ba ubohá, lépe by jí bylo v zemi, nežli jí na zemi je,“ odpověděla babička. „Ale schází již, stárne; málokdy je ji slyšet zpívat, leč za světlých nocí.“ — „Ale

u splavu přece sedí, kouká do vody, mnohdy přes půl-
noc,“ pravil myslivec. „Včera jsem šel okolo ní, trhala
proutí vrbové a házela je do vody; bylo již pozdě. „Co
tu děláš?“ povídám. Ona nic, ptám se jí po druhé, tu se
po mně obrátí, zajiskří očima; myslil jsem, že po mně
skočí, ale snad že mne poznala nebo co jí hlavou pro-
lítlo, obrátila se zase k vodě a proutek za proutkem há-
zela přes splav. Někdy s ní nemůže člověk ničehož po-
řídit. Je mi jí líto, přál bych jí ukončení toho bídného
živobytí, ale kdybych ji neviděl sedět u splavu, kdybych
neslyšel, když stojím na čekání, její písničku, chybělo by
mi cosi; stýskalo by se mi,“ řekl myslivec, drže káňe
ustavičně v ruku. — „Když člověk na něco zvykne,
těžko odvykat,“ pravil Beyer, klada rozžatou hubku do
krátké hliněny drátované, a když si několikrát pořádně
zabafčil, pokračoval: „Ať to již na člověka, zvíře nebo
věc. Tak já jsem zvyklý, když jdu na cestu, na tuto
dýmku; moje matka z podobné kouřivala, jako bych ji
viděl sedět na zápraží.“ — „Cože, vaše matka kouřila?“
s podivením zvolala Barunka. — „V horách ženské mno-
ho kouří, zvláště staré babičky, jenže místo tabáku bram-
borovou nať, a dostanou-li, višňový list.“ — „Nemyslím,
že je to chutné,“ pravil myslivec, nakuřuje si též, ale do
malované porcelánky. — „Tak mám i jistá místa v lese
řád,“ začal zase Beyer, „na nichž se vždy mimovolně
zastavím, které jsem si zamiloval, že mne upomínají buď
na jisté osoby, aneb na milé neb nemilé okolnosti mého
života. Kdyby chyběl na těch místech jediný strom, je-
diný keř, chybělo by mi cosi. Na jednom místě, je to
srázná výše, stojí osamělý smrk, je to starý strom, rato-
lesti jeho se s jedné strany chýlí nad hlubokou propastí,
v jejíchž rozpuklinách sem a tam kapradí aneb kříček
jalovce roste, a v dole žene se potok přes skaliska a tvoří
samé vodopády. Nevím sám, jak se dělo, ale k tomu vždy

jsem zabloudil, když mne něco soužilo a nějaké neštěstí mne potkalo. Tak když jsem chodil za mojí ženou a se domníval, že ji nedostanu; rodiče její bránili a později teprv svolili. Tak když mně umřel nejstarší synek, i když mi stará matka zemřela. Vždy jsem vyšel z domu, šel bez cíle, nekoukal se ani vpravo ani vlevo a mimovolně nesly mne nohy do divokého dolu, a když jsem se octnul nad propastí u zasmušilého smrku, když jsem viděl před sebou vrchole hor, jeden nad druhým, jako by se mne tíže spadla, já se nestyděl plakat. Když jsem drsné tělo stromu obejmul, zdálo se mi, že je v něm život, že rozumí mým žalobám, a ratolesti jeho chvílemi nade mnou zašuměly, jako by se mnou vzdýchaly a povídat mi chtěly o stejných bolestech.“ Beyer se zamlčel, velké jeho oči byly obráceny na světlo, na stole hořící, z úst hrnuly se místo slov lehounké obláčky dýmu ke stropu, provázené jeho myšlénkami.

„Ba věru, člověku se někdy zdá, jako by ty stromy živý byly,“ řekl rýznburský myslivec. „Vím to ze zkušenosti. Jedenkrát — je tomu již několik let — vykázal jsem stromy k porážení. Hajný nemohl jít, já šel ku kácení dohlížet. Drvoštěpové přijdou a hotují se porazit nejdřív krásnou břizu; ani poskvrnky na ní nebylo, pěkně stála jako panna. Zahleděl jsem se na ni, a tu se mi zdálo — je to k smíchu, ale bylo mi tak —, jako by se mi k nohouskláněla, ratolestmi jak by mne objímala, a do uší mi znělo: „Proč chceš usmrtit můj mladý život, co jsem ti udělala?“ Vtom zaskřípělo ostří píly po kůře a vjelo jí do těla. Já nevím, jestli jsem vykřikl, ale to vím, že jsem chtěl zdržovat drvoštěpy, aby dále neřezali, když se ale na mne s podivením dívali, zastydl jsem se, nechal je pracovat, ale utekl jsem do lesa. Celou hodinu jsem bloudil a ustavičně mne ta myšlénka pronásledovala, že mne břiza prosí, abych jí život nekazil. Když

jsem se konečně přemohl a na místo došel, byla poražena, ani lístečku se na ní nehýbalo, jako mrtvé tělo ležela. Mne pojala lítost, jako bych byl vraždu spáchal. Kolik dní do mne nic nebylo, ale nezmínil jsem se nikomu, a kdyby právě dnes řeč o tom se nebyla strefila, nebyl bych se nikdy zmínil.“ — „Také se mi jednou podobně vedlo,“ začal svým hlubokým hlasem Beyer. „Měl jsem odvést zvěř do důchodu. Jdu na lov. Tu mi přijde do rány srna. Pěkné zvířátko, jak by je vysoustroval. Vesele se ohlíželo po lese a popásalo. Napadla mne lítost; i myslím: nejsi-li blázen, k čemu je to? Střelím, ale ruka se mi třásla, trefil jsem srnu do běhu, sklesla, nemohla utéci. Pes se k ní hnál, já mu ale nedal, cosi mi bránilo nedat jí ublížit. Šel jsem k ní, a nemohu vypovědět, jak bolestně se to zvířátko na mne podívalo, prosebně a žalobně. Vytrhl jsem nůž a vrazil jí do srdce; zatřásl se jí údy, bylo po ní. Já se ale pustil do pláče a od té doby — no, co bych se za to styděl.“ — „Tatínek nechce střelit na srnu,“ rychle vyjel Orlík. — „Dobře’s pověděl. Kdykoli mířím, vidím před sebou raněnou srnu, žalobné její oči, bojím se, že chybím, že zvíře poráním; raději nechám tak.“ — „Měl byste jen tu zlou zvěř zastřelit a ty dobré zvířátka nechat, těch je škoda,“ ozval se Vilím, který skoro slzel. — „Ono není žádné zvíře tak dobré, aby nebylo zlé, jako zase žádné tak zlé není, aby dobré nebylo, jako to u lidí bývá. Je to mýlka, když myslíme, že to zvíře, které má hezkou, mírnou tvář, musí být také dobré, a které se nám nelíbí, že je zlé. Tvářka je mnohdy lhářka ve světě. Bývá tak, že člověk to, co se mu protiví, co ho nedojímá, snáze oželí, ani tak nelituje jako to krásné, co se mu líbí, a proto bývá mnohdy k onomu nespravedliv. Byl jsem jednou před popravou dvou zločinců v Hradci. Ten jeden byl krásný člověk, druhý ale byl ohyzdný, nevlídný, divoký. První zabil svého kama-

ráda, poněvadž měl domnění, že mu svedl milou. Druhý byl rodič z naší krajiny; šel jsem k němu, když už byl odsouzen, do žaláře, abych se ho zeptal, nepřeje-li si čeho vzkázat domů, že bych mu to milerád vyřídil. Po-
díval se na mne, divoce se zasmál, pak zatřásl hlavou a povídá: ‚Já vzkázání, pozdravení, komu? Já neznám nikoho.‘ Odvrátil se ode mne, položil tvář do dlaní a chvíli zůstal tak sedět, pak vyskočil, postavil se se založenými rukama přede mne, ptaje se: ‚Člověče, uděláš mi, oč tě požádám?‘ — ‚Udělám, milerád,‘ povídám a podal jsem mu ruku. V tom okamžení ležela v jeho tváři taková přenáramná bolest, že bych pro něho byl všechno udělal; tvář jeho ztratila všechnu odpornost, jen útrpnost vzbuzovala a účastenství. Musel mi dobře nahlídnout do srdce, poněvadž mi ruku prudce popadl, stiskl a pohnutým hlasem pravil: ‚Kdybyste mně byl před třemi lety takto ruku byl mohl podat, nebyl bych tu. Proč jsme se nepotkali? Proč mne potkávali jen lidé, kteří mne v prach šlapali, kteří si z mé tváře posměch tropili, kteří mne pelyňkem a jedem krmili! Matka mne nemilovala, bratr mne vyhnal, sestra se za mne styděla, a ta, o které jsem myslel, že mne má ráda, pro niž jsem život nasadil, za jejíž jediné milé usmání modré s nebe bych byl strhl, pro niž mi tolikráte líto bylo, že nemám deset životů, abych je obětoval za její lásku, ta si jen bláznily ze mne dělala, a když jsem chtěl slyšet z jejích úst, co si všickni povídali, vyštvala mne ze dveří psem,‘ a divoký ten člověk plakal jako dítě. Za chvíli setřel slze, vzal mne za ruku a tiše doložil: ‚Až přijdete do Maršovského revíru, jděte do divokého dolu, nad propastí stojí osamělý smrk, tomu doneste moje pozdravení a těm dravým ptákům, co okolo něho lítají, a těm vysokým horám. Pod jeho větvemi spával jsem celá léta, jemu jsem řekl, co nikdo neví, pod ním nebyl jsem takovým bídným lazarem, byl

jsem — ‘ Zamlčel se, sedl zase na lavici a víc nepromluvil, ani se na mne nepodíval. Odešel jsem s lítostí od něho; lidé láli, proklínali toho ošklivého, že zaslouží smrt, že mu lotrovství z očí kouká, že nechce ani kněze ani koho jiného vidět, že na lidi jazyk plazí a že jde k smrti jako na posvícení. Toho krásného litovali, drali se o písničku, kterou složil v žaláři, a každý přál, aby dostal milost, protože zabil jen ze žárlivosti kamaráda, ten ale že z pouhé zlomyslnosti děvče zastřelil, které prý mu nic neudělalo, a že zabíjel lidi. Tak soudí každý podle svého citu; kolik hlav, tolik smyslů; každému oku věc jiná, proto také těžko určovat: tohle je takové a nesmí být jinaké. Bůh jedině zná svět, on nahlíží v nejtajnější skrýše lidského srdce a soudí je; on rozumí mluvě zvířat, před ním je světlý kalíšek každé bylinky, on zná cestičky každého broučka, šum větru řídí se jeho rozkazem, vody proudí, kam on jim vykázal cestu.‘ Myslivec se zase zamlčel, dýmka mu byla vyhasla; oko jeho krásně svítilo, obličej podobal se hornímu údolíčku, osvětlenému mírným svitem podzimního slunce, na němž ale ještě zelena dost i kvítků, byť i na vrších sních ležel. Všickni se na pana Beyera zahleděli, až se babička ozvala: „Máte pravdu, pane Beyer; milo vás poslouchat jako svatý výklad. Ale čas uložit chasu; váš synek bude od cesty umdlen, vy též; zítra si ostatní povíme.“

„To káně mi, Orlíku, dej pro výra, co s ním?“ řekl myslivec, bera ručnici na rameno. — „I s radostí.“ — „My ho k vám časninko ráno donesem,“ prosili chlapci. — „Vždyť musíte do školy.“ — „Zítra odpustila jsem jim školu, aby užili hosta,“ řekla matka. — „No, já moje sojáky nechám také doma, abyste měli dobrý den. Přijďte tedy; dobrou noc! Budte zdrávi!“ — Přívětivý pan bratr dolňan, jak mu pan Beyer někdy říkal, podal přátelům ruku, zavolal Hektora, který se Orlíkovi velmi líbil, a vy-

šel ze dveří. Ráno než se děti oblékly, stál již Orlík na vorách, s kterými ku břehu připlouli. Po snídání šel pan Beyer s chlapci do myslivny, babička s Barunkou i Adélkou šly do hospody dát Mílovi spánembohem. Sednice v hospodě byla nabita; matky a otcové loučících se vojáků, kamarádi, sestry i známé tam byli. Ačťe jedni druhým domlouvali, ač i hospodský i Kristla nestačili nalívat, ba i Míla nalívat pomáhal, ačťe i chasa zpívala rozličné vojenské i veselé písně, aby si srdce dodali, přece to všecko nic platno nebylo; ani se žádný neopil, jako když šli k odvodu. Tenkrátě si nastrkali zelených chvojí na čepice, výskali rozpustile, pili, zpívali, aby zastopili, ohlušili strach a bázeň. Vždyť měl přece hrstku naděje i ten nejrovnější, ten nejhezčí hoch. Pak jim lichotilo litování děvčat, těšila je láska rodičů, která v takových okamžicích jako vroucí proud, ukrytý v lůnu země, na povrch se vyřinuje, pyšnili se úsudky známých: „Oh, ten se nevrátí, takový hoch — urostlý jak sosna — všecek jak by ho ulil — z takových vojáků mají radost.“ Takovými sladkými kapkami mírnila marnost hořký nápoj, který nutná povinnost před ně stavěla; a naopak to, co oslazovalo zdravým, pěkným hochům trpkou tu cestu, to ji ztrpčovalo těm, kterým netřeba míti strachu, kteří si vědomi byli tělesné chyby; mnohý marnivý ji ale zato tak těžce nesl, že by raději vojákem se byl stal, než pokřiky poslouchal: „Nemusí pro tě máma plakat, však na buben přísahat nebudeš, jsi psu do podvazku;“ anebo: „Hochu, dej se k rejtharům, máš nohy jak vůl rohy!“ a podobné žehavky, jimiž je šlehali. Babička vešla do hospůdky, nešla ale do sednice; ne proto, že tam byl vzduch dusný, ale těžké mračno bolesti, které dusilo srdce všech a jako povlak na tvářích se jevílo, to ji zaleklo. Ona cítila, jak těm zarmouceným matkám je, z nichž tu jedna rukama lomila v němé bolesti, tu jiná

tiše plakala neb hlasitě si naříkala. Jak je těm děvčatům, které se ostýchají zármutek svůj najevo dáti, a přece bez pláče se podívat nemohou na ty bledé hochy, kteří pitím smutnějšími se stávají, a když zpívat chtějí, hlasu vynutit nemohou. Ona cítila, jak je těm tatíkům zasmušile za stolem sedícím, kteří o ničem nemluví, na nic nepřemýšlejíce, nežli kde budoucně vzít náhrady za pracovité hochy, kteří jim byli co pravá ruka, jak bez nich si nestýskat, jak jich čtrnácte let pohřešit. — Babička sedla s dětmi do sadu. Za chvíli tam přišla Kristla, usoužená, uplakaná, bledá jako stěna. Chtěla mluvit, ale na prsou ležel jí kámen a hrdlo měla jak stažené, nemohla slova promluvit. Podepřela se o kmen kvetoucí jabloně. To byla ta samá jabloň, přes niž o Janu věneček házela. Přelítl, a nyní, kde se jí měla vyplnit naděje, že s miláčkem spojena bude, musela se loučit. Přikryla si tvář bílou zástěrkou, pustíc se do hlasitého pláče. Babička jí nebránila. Přišel Míla. Kam se poděla ta kvetoucí tvář, ta živost očí! Jak by ho z mramoru vytesal. Mlče podal babičce ruku, mlče obejmul milené děvče a vytáhna ze náprsí vyšíváný šátek, který každý hoch co důkaz lásky od svého děvčete dostává, utíral jí ním oči. Nepovídali si, jak hluboký jich zármutek, ale když zazněla z hospody sloka písňě:

*Pak až my se rozloučíme,
dvě srdéčka zarmoutíme,
dvě srdéčka, čtyry oči
budou plakat ve dne v noci,*

objala Kristla prudce svého hochu a štkajíc ukryla tvář na jeho prsou. Píseň ta byla ozvěnou melodie, která i v jich srdcích neustále zněla. Babička vstala, po tváři hrnula se jí slza, také Barunka plakala. Stařena položivši ruku na Mílovo rámě, pravila pohnutým hlasem: „Spro-

vázej a utěš tě Pánbůh, Jakube. Konej, co musíš, rád a nebude ti to přicházet za těžko. Dá-li Bůh zdaru mému úmyslu, nebude loučení vaše nadlouho. Doufejte. Ty holka, když ho máš ráda, nepřitěžuj mu svým nářkem. Spánembohem!“ To řkouc udělala Mílovi kříž, stiskla mu ruku, rychle se odvrátila, a vezmouc děvčátka za ruce, odcházela k domovu s tím sladkým vědomím, že potěšila zarmoucené. Milenci, do jichž srdcí babiččina slova jako rosička na vadnoucí kvítek padla, k novému životu je vzkřísíc, drželi se v obejmutí pod květoucí jabloní, jejíž květy, od vánku stržasané, shůry na ně padaly. Před hospodou zarachotil žebřinový vůz, přijížděje pro vojáky, ze dvora voláno: „Mílo! — Kristlo!“ Ale oni to neslyšeli. Drželi se v náruči — což jim bylo do světa, jeden v druhém objímal celý svůj svět. —

Odpoledne rozloučil se i pan Beyer s vlídnými hostiteli. Paní Prošková jak obyčejně naložila otcí i synovi plné tašky jídla na cestu. Chlapci dali Orlovi každý něco na památku, Barunka pásku okolo klobouku, Adelle poradila babička, když se jí ptala, co má dát, aby dala růžičku, co dostala od komtesy. „Ale vy jste povídala, že ji budu nosit za pasem, až budu velká,“ pravilo děvčátko. „Je tak pěkná.“ — „To, co ti mílo a vzácno, musíš dát milému hostu, chceš-li ho poctít. Dej mu ji, děvčatům přísluší nejlépe podat kvítko.“ Adelka zastrčila pěknou růžičku Orlovi za klobouk. „Oh, milá Adlo, nevím, jak dlouho ta růžička krásu svoji podrží, Orel je divoký pták, celý den lítá po skalách a vrších, v dešti a větru,“ pravil pan Beyer. Adelka tázavě obrátila očka po Orlovi. „Nestarej se, tatínku,“ řekl chlapec, dívaje se s potěšením na dárek; „však já ji všední den, když budu v horách, dobře uschovám, jen ve svátek se s ní budu honosit, a to mi zůstane vždy pěkná.“ Adelka byla ráda. Žádný netušil, že ona sama je ta růžička, po níž někdy Orlík za-

touží, kterou si odnese na sněžné hory a v úkrytu lesním pěstovat a chovat bude k svému potěšení, láska její že bude svit a blaženost jeho života. —

XVI

Bylo již po svatodušních svátcích, jimž babička „zelené“ říkala, snad proto, že májemi z břízy okrášlila celé stavení, vnitř i zevnitř, takže i u stolu i v posteli všickni pod zelenem byli. Již bylo i po krásném Božím těle i po Janu Křtiteli. Slavíček již v křoví nezpíval, vlastovičky vyváděly mláďata zpod střechy, na peci u koček leželo májové kotě, s kterým se Adelka ráda mazlila. Černá její slepice vodila již odrostlá kuřátka a Sultán i Tyrl skákali zase noc co noc do vody po myších, což zavadalo starým přadlenám příčinu k povídkám, že straší na lávce u Starého bělidla „hastrman“. Adelka chodila s Voršou zavádět Stračku na pastvu, chodila s babičkou po bylinách aneb seděla vedle ní na dvorku pod lipou, jejíž květy také již babička sušila, a odříkávala jí z knihy. A večer když šly spolu naproti dětem, zašly si přes pole; babička si dohlížela k lenu, ráda se dívala po širých panských polích, jichž bohaté klasy úprkem žloutly, a když vítr po nich vlnky házel, nemohla s nich ani oka spustit. Říkala Kudrnovi, který obcházeje pole obyčejně k ní se připojil: „Radost je z toho božího požehnání, nedopouštěj, Bože, pohromy!“ — „Ba máme veliká parna,“ říkával Kudrna, obraceje přitom oči po obloze. Když šli okolo hrachu, neopomenul natrhat Adelce do klínu mladých lusek a vždy upokojil si svědomí tím, že by ani kněžna proti tomu nic neměla, „protože má babičku i dětičky ráda“. Barunka nenosila již sestře kousky sladkého dřeva neb sladké smůly, co si buď za krejcar koupila anebo od